

ՄԱՏՆՈՒԱԾ ԳԱՂՏՆԻՔ ՄԸ

Ernest Hello (1828-1887)

Հարուստ եղած էր, բայց իր ամբողջ հարստութիւնը կորստւած էր շահագիտական ձեռնարկի մը մէջ. ու չէ թէ միայն կորստւած էր, հապա, ինչ որ աւելի դառն է, գողցնել տուած ալ էր: Եւ ինչ որ անհամեմատօրէն աւելի դառն է, չէ թէ միայն գողերէ գողցնել տուած էր զայն պուրակին մով մէկ անկիւնը, հապա քարեկամ երեք գողցնել տուած էր:

Խնդրոյն մանրամասնութեանց գալով՝ մեզ չ'իյնար անոնց գաղտնիքին թափանցելը: Սա միայն ստոյգ է թէ Ռընէ իր բոլոր ունեցածէն կապտուած էր:

Կիներ ծագիկ հասակին մէջ մեռած էր և ինք ուրիշ մէկը չունէր՝ եթէ ոչ Անտրէ անուն զաւակ մը, ու Մ. Շարլ Լըռտան մէկ հատիկ բարեկամը:

Եւ սակայն Ռընէ կատարելապէս չէր կործանած. զի դեռ ապրելու միջոց ունէր՝ ու կ'ապրէր ալ: Ստէպ ինք իր անձնութիւնէն մասին կը խօսէր ան, մանաւանդ թէ չափազանց ալ կը խօսէր. բայց այնպիսի մէկու մը պէս՝ որ անոր ինչ ըլլալը չգիտեր: Իր սիրտը ամբողջովին իր երեւակայութեանը մէջն էր: Բարի ժամերուն՝ շատ պատուական մէկն էր, բայց երկար ատեն չէին տեսեր իր այդ ժամերը. ու բաւական խոհեմ ալ էր իր անձին վրայ բարութիւնն ու անձնասիրութիւնը միշտ իրարու հետ հաշտ բռնելուն մէջ:

Շարլ Լըռտան հապա ինչ տեսակ մէկն էր: Ես չիտակը տեղեկութիւն չունիմ: Այս պատմութիւնը ինծի ընողներն ալ զինք ճանչած չունէին: Միայն կը տեսնուի որ ամէն մարդու չէր նմաներ ան: Մեծ մէկն էր՝ թէ արտառոց մէկը, ահա

հարց մը՝ զոր ես չեմ կրնար լուծել: Ամէն պարագայի մէջ, Ռընէ զանի արտակարգ ու թանկագին առարկայի մը տեղ դրած էր: Անոր վրայ խօսած ատենը միշտ կ'ըսէր թէ ինք Շարլը կը սիրէ, և բարեմտօրէն սիրել կը կարծէր: Խանդն ու եսասիրութիւնը իրարու հետ հաշտեցնելու միջոցը լաւ գտած էր Ռընէ: Երբ մէկ մը իրեն հաճելի ըլլար՝ ինք կը կարծէր թէ զանի կը սիրէ. բայց ինքզինք միայն կը սիրէր ան՝ այդ մարդուն պատճառաւ:

Կ'ըսուի թէ Ռընէ ու Շարլ, ամէն օր, տղայութենէ ի վեր կը տեսնուէին իրարու հետ, որով շատ հաստատուն կ'երեւէր զանոնց իրարու միացնող կապը. երկուքն ալ նոյն կերպ կը խորհէին ու կը զգային: Բայց շէնք մը չի կրնար հաստատուն սեպուի՝ երբ անձնասիրութիւնը ճեղքերէն ներս սարդի, ու նոյն վայրկեանին իսկ քարերն իրարմէ կ'անջատին:

Օր մը, իրիկուան ժամը ութին, Ռընէ՝ Շարլը տեսնելու գնաց: Շարլ տունը չէր: Հետեւեալ օր դարձեալ գնաց ու Շարլը կրկին հոն չգտաւ. երբորդ օրն ալ նոյնը պատահեցաւ, որով՝ Ռընէ շատ դժգոհեցաւ:

— Ո՛րք արդեօք կ'երթայ Շարլ, կը մտածէր, ինձմէ՛ կը ծածկուի արդեօք:

Գնդասեղի այս խայթուածը բաւական եղաւ Ռընէն վերաւորելու համար, կամ եթէ կ'ուզէր, Ռընէ զայն բաւական սեպեց ինքզինք վերաւորուած սեպելու:

Սէրը բարեկամին վրայէն նուազեցաւ. անձնասիրութիւնը բորբոքեցաւ:

Իրիկուն մը Ռընէի տունը հիւրեր պիտի գային:

— Դուն ալ կու գաս, հարցուց Շարլի:

— Ո՛չ, չեմ կրնար գալ, պատասխացցեց աս:

Ու պատճառը չգուրցեց:

Ռերնէի վէրքը երթալով կը խորունկնար:

Քանի մ'օր վերջն ալ, Ռերնէ խաղ մը ներկայացնել պիտի տար թէպէտ — Պրանսէի մէջ, և անոր յաջողութեան համար՝ բարեկամին վրայ յոյսը դրած էր. ուստի տոմսակ մըն ալ անոր տարաւ:

— Մէկտեղ ճաշերնիս պիտի ընենք, ըսաւ անոր, ու քու մասիդ ապահով ըլլալու համար քեզ պիտի չձգեմ:

— Շատ կը ցաւիմ որ, ըսաւ Շարլ, այսօրուան համար մերժողական պատասխան պիտի տամ. բայց երկրորդ ներկայացումին անշուշտ կը հասնիմ: Քանի մ'օրէ ի վեր է որ իրիկունները ազատ չեմ. նայէ՛, երբ անցեալ օր եկած հարցուցեր էիր զիս՝ ես հոն չէի. երբ երկրորդ անգամ մըն ալ զիս կանչած էիր՝ ես պատասխան տուած չէի. այս օրուան հրաւերը ալ առանց բանաւոր պատճառի չէ որ կը մերժեմ:

— Ինչ գաղտնիք ունիս որ չես կըրնար ինծի վստահիլ, ըսաւ Ռերնէ:

— Պատուոյ խօսք կու տամ որ, հարցուց անոր Շարլ, բացարձակ լռութիւն պահես ինչ որ քեզի պիտի ըսեմ:

— Այդչափ անվստահութիւն ունիս ուրեմն իմ վրայ:

— Ամենեւին Ռերնէ, ըսաւ Շարլ, բայց պզտիկ անխոհմութիւն մը կրնայ ամէն ինչ կորսնցնել տալ: Դուն քեզմէ զգուշացիր ու պատուոյ խօսքդ տուր:

— Ամէն իրիկուն, յարեց Շարլ, Ք... փողոց Ք... թիւ տունը կ'երթամ շատ կենսական գործի մը համար: Գործուած անիրաւութեան մը հատուցում ընել տալու համար է որ կ'աշխատիմ: Շատ դժուար ձեռնարկի մը միջմարտիս եղած եմ, որովհետեւ ես կը պահանջեմ յանցապարտներէն որպէս զի ատենօք ըրած չարիքնին իրենց ձեռքով իսկ դարմանեն: Բայց արդէն անոնք վաղը Ամերիկա կը մեկնին. ուստի այս իրիկուն վերջին ճիգս պիտի թափեմ. այս իրիկուն, կ'ըմբռնեմ: Քու ըսած ներկայացումդ քանի մը անգամներ պիտի խաղցուին. բայց վաղը մեկ-

նոց անձը վերջին անգամ մը, այս իրիկուն միայն պիտի կրնամ տեսնել. իմ փափաքս է ազատել այդ մարդը իր ըրած անիրաւութենէն, և ուրիշ մըն ալ՝ իր կրած զրկանքէն:

— Ուզածիդ պէս շարժէ, ըսաւ Ռերնէ:

— Վաղը կը տեսնուինք ուրեմն, պատասխանեց Շարլ: Եւ ահա, վրայ բերաւ մեկնած պահուն ալ, այս գործին համար է որ ամուսնութիւնս յետաձգեցի:

Եւ իրօք Շարլ՝ օրիորդ Մատի Լէօնսի հետ նշանուած էր, բայց տասն ու հինգ իրիկուններէ ի վեր զուր տեղ Լէօնս ընտանիքը Շարլի այցելութեան կ'սպասէր:

Ուստի սոյն բացատրութիւնը հանդարտած էր թէ և Ռերնէի միտքը, բայց գոհացում չէր տուած անոր անձնասիրութեան, իր ամենէն զգայուն կողմէն վիրաւորուած կ'զգար ան ինքզինք: Որուան մէջ, Ռերնէ պահ մը դադար տալով թատրոնի վերահերեալ մտագրադուներուն, իր զաւկին հետ Լէօնսներու տունը գնաց, ուր տեղի ունեցաւ այն մատնութիւններէն մին՝ որու գաղտնիքը բարեկամները միայն ունին:

Ռերնէի այնպէս թուեցաւ թէ Տիկ. Լէօնս դժգոհ էր Շարլէն, և ասոր պատճառ՝ անոր բացակայութիւնը կարծեց: Իրենց յարաբերութեանց ցրտացումը բացայայտ կը տեսնուէր արդէն, և Ռերնէ սրտովին շատ գոհ մնաց:

Ու սկսաւ գովեստներ շոյալիւ Շարլի մասին:

— Անզուգական մարդ մըն է, ըսաւ. բայց գէշն հոն է՝ որ իր քնաւորութիւնը չի համապատասխաներ իր կորովի մըտքին:

Խօսակցութիւնը շարունակուեցաւ. և ամէն ոք իր գիտցածը յառաջ նետեց:

— Ատենէ մ'ի վեր է որ, դիտեց խօսակիցներէն մէկը, ալ չի տեսնուիր. կարծես լքել կ'ուզէ իր բարեկամները:

— Հաւատարմութիւնը արդէն անոր շատ մը սիրական առաքինութիւններէն մէկը չէ, ընդմիջեց Ռերնէ:

— Ո՛ր կը յաւանք իրիկունները, վրայ բերաւ անտարբերներէն մէկը, քանի

որ ալ իրեն չեմ հանդիպիր ընկերութիւնս ներու մէջ:

Ռընէ այս պահուն շրթունքները խաժաւ, այնպիսի մարդու մը պէս՝ որ ըսելիք բան մը կ'ունենայ ու չ'ուզեր ըսել:

Այն ատեն սկսան հարցումներ ընել իրեն, բայց ինք մերժեց պատասխանելու, ինչպէս կը մերժեն անոնք՝ որոնք արդէն տեղի տալ կը փափաքին: Ինչու որ, փութանակ կարճ բառով մը բերաննին գոցելու՝ հազարամէկ կէս-բառերով ալ աւելի զրգոց հետաքրքրութիւններ:

Վերջապէս, ուրախութենէն ճառագայթելով որ ուրիշներու չզոտցած ինք գիտէ, Շարլին ֆրաս մը բերելու փափաքէն մտրակուած, զանի ուրիշներու աչքին կասկածելի երեւցնելու իղծով աուցուն, Լէօնաներու ընտանիքը անոր դէմ զայրացանելու տենչով բորբոքուն՝ իբր թէ Շարլ իրենցմէ ծածկած զոդտնիքներ մը ունենար, ինքզինքնէն անգամ բոլորովին պահեց՝ իր այս չար զգացումներն ու իւրովի մտածեց:

— Շարլ գէշ ճամբայ մը բռնած է ու դէպ ի կորուստ կը դիմէ. ուստի պէտք է որ իմաց տամ այս ընտանիքին: Չար ունակութեան անձնատուր եղած է ան, ու ես գէշ նշաններ մը կը նշմարեմ իր յաճախակի բացակայութիւններուն և իր մտադատութիւններուն մէջ: Ինչո՞ւ կը ծածկուի թէ որ ըրածը գէշ բան մը չէ, կիրք մը, ու թերեւ խաղամուտութիւնն է որ զինք կը մղէ դէպ հոն՝ ուր կ'երթայ, հոն՝ ուր մինակը կ'ուզէ երթալ, հոն՝ ուր երթալու համար ալ իր զուգար կը պահէ: Ուրեմն, թէ՛ իր ու թէ՛ օրիորդ Մառիի շահուն համար պէտք է որ Լէօնաներու ընտանիքին ամէն բան պարզեմ:

Ռընէ նախ ցած ձայնով ինքզինք խաբել վերջ, ձայնը բարձրացնելով խօսիլ սկսաւ.

— Շարլ ինծի մեծ վիշտ կը պատճառէ, ըսաւ. իմ բարեկամութիւնս սիրահատնուի կ'ենթարկէ զիս իր մասին: Խօսքը մէջերնիս, ամէն գիշեր շարունակ ժամադրութիւններ ունիւ... փողոց, ... թիւ տու-

նը կը յաճախէ միշտ, բայց ո՞վ կայ հոն. ես չեմ գիտեր, միայն թէ իմ մասիս գէշ զապափար ունիմ այդ տան նկատմամբ: Մէկէ մը լսեցի թէ՛ ինք Շարլը տեսած է որ, ժամը առտուն երկուքին այդ տունէն դուրս կ'ելնէ, ձեռքն ալ պանքտոն մը բռնած է եղբիւր Այս վերջինը բոլորովին անխոհմտութիւն է արդէն, քանի որ կրնար գողերու յարձակում մը կրել:

Պատմած դէպքը, արդարեւ, կէս մը հիմ ունէր. ինչու որ հետաքրքիր մը ըստուգի տեսած էր Շարլին այդ տունէն դուրս ելնելը ձեռքը թուղթ մը բռնած, բայց այդ թուղթը գործի վերաբերեալ թուղթ մը էր:

— Արդէն սկիզբէն ի վեր, շարունակեց Ռընէ, Շարլ մասնաւոր հակում մ'ուներ բարտախաղերու համար, հակում մը՝ որ ինծի ակամայ մեծ հոգ կը պատճառէր, ինչու որ մենք մանկութենէ ի վեր բարեկամ ենք: Եւ հիմա այս պարագային՝ քանի որ չուզեց սիրտս վիրաւորած է ան՝ ըսնի որ չուզեց իր այդ յարատեւ ժամադրութիւններուն ճշմարիտ շարժառիթը զուրցնել:

Ռընէ ակնարկ մը պտտացուց չորս դին՝ տարած յաղթանակը դիտելու նպատակաւ մը:

Չարմանալի՛ բան. իր ըրած վաղտնիքի վստահութիւնը իր ակնկալութեան բոլորովին հակառակ արդիւնք մը յառաջ բերած էր: Ինչու որ Շարլի ստախօս մը ու խաղամուտ մ'ըլլալը սաղրած պահուն, ամէնքն ալ զգացին իր մատնիչ մ'ըլլալը, և հակահոսանք մը ծնունդ առաւ ի նպաստ իր զուհին: Մէկէն Մառիի եղբայրը ոտքի ելաւ ու դուռը բանալով,

— Դո՛ւրս ելէ՛ք, Պարոն, ըսաւ Ռընէի, դուք չար մէկն էք: — Ռընէ դուրս ելաւ, և Անտրէ զաւակն ալ ետեւէն:

Այս երիտասարդն ալ հօրը կատաղութիւնը կը անուցանէր իր մէջ, և այնպիսի՛ կատաղութիւն մը՝ որուն միակ շարժառիթը օր. Մառիի իրեն ալ տաճնելի ըլլալն էր: Արդ, Ռընէի ու իր զաւակին պէս եղողներուն համար, կնոջ մը ներկայութեան

ընդունուած նուաստութիւնը այն տեսակ զփրախտութիւն մըն է՝ զոր ոչ ուրիշնեքու ոչ ալ ինքզինքնուն կը ներեն, ու ձակատաղրին մէկ խաղովը՝ այս զփրախտութիւնը անոնց գլխուն միշտ կը հանդիպի։ Օր. Մատի չէր կրցած բռնել իր քրքիշը երբ իր եղբայրը զոնէն դուրս կը վռնտէր Ռընէն։ Բնաւ յուզուած չէր, այլ զաղտնիքին տեղեակ ըլլալով, հանդիսաւ տես մը եղած էր այդ տեսարանին որն որ իրեն համար կատակերգութեան պէս բան մը կու գար։

— Մայր, ըսաւ Մատի, պէտք է ժիւլիէն ալ ճամբու գնել (այսպէս կը կոչուէր ծառան), ինչու որ քիչ առաջ դուրսէն մը տիկ կ'ընէր։

Ուստի, ժիւլիէն ալ Ռընէի նման վրէժտուեցաւ։

— Այսօր արտաքսելու օր է, կ'ըսէր Մատի, տունը պիտի մաքրուի. պսակիս օրն ալ պէտք է ծախել բոլոր բազկաթուռները որոնց վրայ այդ մարդիկը նստած են։

Կէս գիշերին, Անտրէ շնչասպառ վազեց դէպ ի այն խորհրդաւոր տունը՝ ուսկից դուրս կ'երնէր Շարլ առտուան ժամը մէկին ատենները, իր դիտաւորութիւնն էր անձամբ պատմել հօրը հետ Լէօն ընտանիքին ըրած այցելութիւննին, որպէս զի ուրիշ մէկ մը զինք կանխելով չայլայլէր ու չխաթարէր իր պատմելիքը. դարձեալ՝ որպէս զի Շարլի ըսէր թէ Օր. Մատի աննպաստ տպաւորութիւններ կը սնուցանէ իրեն հանդէպ, և թէ՛ հայրը Ռընէ ու ինք Անտրէ անօգուտ ջանքեր ըրած էին զանոնց Օր. Մատիի մտքէն փարատելու համար, բայց Մ. Լէօն խօսքը ուրիշ նիւթի վրայ դարձուցած էր. վերջապէս իր դիտաւորութիւնն էր, բարեկամներու սուվորութեան համաձայն, այսպէսով Շարլի սիրտը անզգալի կերպով դաշոյն մը մը խել։

Մասնօթ տանը մօտիկցած էր արդէն, երբ մարդ մը նշմարեց որ վազելով եկաւ ինկաւ իր բազուկներուն մէջ, ու սկսաւ ուժով մը սեղմել զինք. Շարլն էր։

— Սիրելի Անտրէս, ըսաւ իրեն, ա՛ռ,

ահա հօրդ ամբողջ հարստութիւնը, ինչու որ անոնք որ իրմէ գողցած էին, հիմա ճանչնալով իր իրաւունքները՝ կրկին իրեն կը վերագարծնեն զայնս։ Ատենէ մ'ի վեր արդարութիւնը մէջտեղ հանելու համար կ'աշխատէի ես, և ահա այս պատճառաւ մէկու մը չ'էի տեսնուեր։ Ո՛ն, սիրելի բարեկամս, զնա՛ ու դուն անձամբ հօրդ տուր իր իրաւունքը. և անոր ըսէ թէ մինչև հիմա իմ հանդէպ իրեն զաղտնապահ ըլլալու պատճառը սա էր որ, կը վախնայի թէ ծախողութեան մը պահուէս յուսախարութեան չենթարկէի զինք։ Իրեն զուրցէ որ ներէ իմ լռութեանս ու բացակայութեանս համար. վաղը բոլորովին իր տրամադրութեանը տակ եմ։

Անտրէ, պանքտոմսերով ծանրացած Շարլէն բաժնուեցաւ։ Խղճի խայթ կ'զգար արդեօք, ես չեմ կարծեր, ինչու որ հայրը զինք վարժեցուցած էր բնաւ ինք իր յանցանքը չճանչնալու։

Շարլի և Անտրէի խօսակցութեան միջոցին, մարդ մը իրենց քովիկը կայնած էր անշարժ ու առանց տեսնուելու։

Անզաղտնապահ ծառան՝ ժիւլիէնն էր, ժիւլիէնն որ լսած էր թէ Ռընէ, Շարլի համար կ'ըսէր որ ամէն գիշեր, աշտուան ժամը մէկին այդ փողոցն կ'անցնէ իսպառուէ մը ելնելով ու երբեմն պանքտոմսերով բեռնաւորուած։ Ժիւլիէն՝ որ Տիկ. Լէօնսի տունը Ռընէի խօսակցութիւնը մտիկ ընելէ զատ, հոս ալ ականջ դրաւ Անտրէի ու Շարլի խօսածներուն։

Շարլ հեռացաւ. ժիւլիէն տեղեակ էր որ Անտրէի քովն էր գնա՛մը, ուստի ասոր հետքը բռնեց, ու երբ յարմար դատեց ժամանակը՝ իսկոյն անոր ձեռքերը բռնելով իրարու կապեց, ինչու որ ինք էր աւելի զօրաւորը։

— Լ'էտ կեցիր, ըսաւ, թէ չէ՛ քեզ կ'սպաննեմ։

Ու գրաւեց պանքտոմսերը։

Անտրէ պոռաւ փորձեց. բայց ժիւլիէն գրպանէն դանակ մը հանելով այնպիսի՝ ճշգրութեամբ մը անոր սիրտը միեկ՝ որ եւրիտասարդը մեռած գետին ինկաւ։

Հետեւեալ օրը, Ռընէ նախորդ գիշերուան դէպքն իմանալով խնթեցաւ:

Այս պատմութիւնը ինծի ըրած ատենն ինի Ռընէ բժիշկին հետ կրկին անցաւ իմ առջեւէս, և ուղղակի ինծի մօտենալով,

— Գաղտնապահ եղէք, Պարոն, ըսաւ, ինչու որ երբեմն թեթեւօրէն բառ մը կ'արտասանուի առանց նախատեսելու անկէ յառաջ գալիք հետեւանքները: Ես մարդ մը կը ճանչնամ՝ որն որ ամենէն անշահն գաղտնիք մը մատնած ըլլալուն համար, մէկ բառով կորսնցուց, եթէ ըսածին ճշմարիտ է, իր երջանկութիւնը, իր պատիւը, իր կեանքը, իր բարեկամը, իր զաւակը, իր հարստութիւնը, իր ապագան, իր խելքը:

Աւ Ռընէ ճամբան շարժեակեց՝ մէկ մատը բերնին վրայ դրած:

Թարգ. Աւ. Վ. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ

ՎԵՆԵՏԿԱՅ ՍՐԲՈՅ ՂԱԶԱՐՈՒ ՎԱՆՔԸ

Նկարագիր Տըբզոր Գոռնէ
Ապրանի հունգարացուն:

Վենետիկ քաղաքէն քիչ հեռու կը տեսնուի աչքի զարնոց գեղեցիկ ու հրապուրիչ կղզին, Միխիթարեան հարց Սրբոյն Ղազարու վանքը: Երբ օտարական մը Սրբոյն Մարկոսի նաւամատոյցէն զրեթէ ժամուան մը միջոց կոնտոյալով ճամբայ ընելով կը մօտենայ վանքին, և կը տեսնէ կարմիր պատերով շրջապատեալ կղզին, մտքէն անգամ չ'անցնելով՝ թէ ի՞նչ անգին գանձեր կը պահուին այդ խաղաղ լուսթեան քնակավայրը: Օտարականին սիրտը կը յափշտակուի իրօք այդ պատերուն մէջ անակնունելի բանաստեղծական իմն լուսթեան, և անմոռանալի զգացմամբ լեցուած՝ իրը յիշատակ յախտեանական կը տանի հնար, զոր բաց չ'Վենետիկ Սրբոյն Ղազարու վանքէն՝ ուրիշ տեղ չի կրնար գտնալ: — Եւ ի՞նչ ըլլան ուրեմն այդ սրբավայրին հրաշալիքները, Արտաքուստ ուշի օւշով դիտելով կղզին՝ կարմիր պա-

տերուն ներսի կողմէն կը տեսնաս կանաչազարդ բարձր նոճիները, որոնց մութ կանաչ գոյնը միանալով իտալական բաց կապոյտ երկնքին հետ՝ իրը բնութեան հրաշալիք՝ կը գրաւեն օտարականին սիրտը: Կոնտոյէն դուրս ելլելով վանք մտած ժամանակը՝ մէկէն կ'իմանաս կղզւոյն յարգը և անոր մասնաւոր յատկութիւնները. կամարակապ ճերմակագոյն մաքուր սրահ մը և դիւթական պարտէզ մը կը բացուի դիմացդ, որոնց արուեստական պարզութեանէն զմայլած, քիչ մը կանգ կ'առնես, և զարմացմամբ չորս կողմէ նայելով՝ կ'ափշիս կը մնաս այն խաղաղութեան մէջ՝ ուր քալուածքիդ մեզմ ձայնը միայն կը խանգարեն տեղւոյն լուսթիւնը. ասով այն եզրակացութեան կու գայ մարդս, թէ աշխարհիս վրայ ոչ միայն աղմուկ և ճիգն կայ մրցանաց, այլ և խաղաղ լուսթիւն: Ահ որչափ գերազանց և հիանալի է բնութեան այդ տեսարանը: Այս գոհացուցիչ զգացմանց միջոց՝ վանքին դռնապանը քաղաքավար կերպով ընդունելութեան սենեակը կը հրամցնէ գնիւրը՝ տեղեկանալով միանգամայն անոր ազգայնութեան և լեզուագիտութեանը կողմանէ, որպէս զի ըստ այնմ շարժի հիւրընկալ քահանայ կանչելու: Եթէ գտնուի վանքին մէջ օտարականին լիզուն գիտցող կրօնաւոր՝ անիկայ կը ներկայանայ հիւրը ընդունելու և պարտցնելու վանքին ամէն կողմը: Միխիթարեան Հարց քաղաքավար են, հիւրասէր և համակրելի, մանրամասն տեղեկութեանց և քացատրութեանց մասին ամենաճարտար, որով կը ջանան օտարականը ըստ ամենայնի գոհացնել:

Կրօնքին հիմնադիրը՝ Միխիթար Աբրահեղած է, որուն անուամբ կրօնաւորները Միխիթարեան կ'ըսուին: 1800ին մեծին Նարուէնի պատերազմներուն ժամանակ Միխիթարեանց ընդհանրական արքան Ագոն Գովէր հունգարահայն էր, զոր Սերբական Գահը 1804ին բարձրացուց յաթոտարքեպիսկոպոսութեան: Յիշեալ Ագոնց գերապայծառ՝ Դրանսլիվանիոյ հունգարահայ սերունդը՝ նշանաւոր աշխարհագէտ